

ולמחר לא יהיו מכרות

מאת מנחם תלמי

כי על גבי כמת הסלעים השטוחה ליים
זיה המחנה הראשי. בו התרכזו מידי ה-
שבדים של שלמה המלך. שהועסקו בכריית
הנהרשת וקלייתה. סלאן - כך כתוב בספר
ר' הגיאוגרפיה הפוסולאריים - העברת
הנהרשת לצריפה סופית במסעל הגדול. שי
היה קיים בעציון-גבר.

אולם בשנים האחרונות החלו להחנפן
מספר "אגודות" הקשורות עם מכרות המלך
שלמה ועם עציון-גבר. הוברר. כי המכרות
המיוחסים לשלמה המלך אינם נמצאים ב-
החום, "המנע הקדומה", שליד "עמדי" שלמה;
כי כל אותם כורי הקלייה, המצויים במקום
לא פעלו בחקופת שלמה המלך. כי הוד-
ליך הצריפה כולו נערך במקום והנהרשת
לא נלקחה לצריפה נוספת. בעציון-גבר,
כי אותה עציון-גבר, המזוהה עם תל-חולית
פה, המתרומם בתחום הממלכה הירדנית,
לא רחוק מגבולה עם ישראל, במפרץ אי-
לת אינה בית חרושת לנחושת, כי אם
ליצור מראשית תקופת המלכים, אשר
שמר על הירוק מערב למצרים ולארץ-
ישראל, וכן על, "דרך הבשמים" הנודעת.
את עציון-גבר יצמה מנסים החוקרים, ה-
מפריכים את כל אותם ה"אגודות", לזהות
עם גזירת-פרעון - הוא איהאלמונים,
המצוי מעברו הדרומי של גבול ישראל
במפרץ אילת.

בחי שראיתי הרים של ממש, זה כאן,
באילת."

חפירה שניפצה אגדות

המכונה מיבבת ככלב שחבטו בזנ-
בו. גלגליה נאבקים בסחף הרך של ה-
וואריות ובתערובת החול החצץ של
מת שהיה פעם דרך כבושה. יורגן גחון
אצל החגה בשתיקה, מרוכז בניושו
של הרבב, המייבב והמקפץ כאחוז
תודית.
מילין יבטים ככל הודם הכבד והמרפץ
עמדו שלמה - מלאכת הפאר של האיר-
זיה המדברית, שגילפה בתוך אבן החול
הנובית, היכלי מרשים מול העמודים בין
הרי-חמנע והרי-הכליל, לבזים הורבות
תמנע הקדומה" - מה שנחשב עד לפני
שנים אחדות כמכרות המלך שלמה. שתי
גבעות בתוך הנחל הידועות כ"מתנה" ה-
עובדים של מכרות שלמה המלך, רובצות
דומם על בסיסן הרבב. לחידים מספרים.

מימין: אלפונסו נוסבאזמר, יליד צ'יך, מונחתה לצלילה תתימית, התאהב בנוף
של הודי אילת ובנערה אילתית, אותה נשא לאשה. משמאל: נעמי גולדשטיין,
הטרטטת של המשלחת, עוסקת ברישום התכניות של החשיפות.

אותה סכרה מקיבוץ העוגן היתה פעם
פליטה שברחה מציבה לאחר הכיבוש ה-
נאצי, היא מצאה מחסה בדגיה. בבית זק-
ניו של יורגן. כשמשלו הגרמנים לרומרק,
סיעו לה בני המשפחה לברוח לרוסיה.
משם, לאחר טיולונים רבים, הגיעה ליש-
ראל. במשך כל אותם השנים שמרה מש-
פחת יורגן על קשרים עם אותה יהודית,
שנשחקה בקיבוץ העוגן.
החלטה לצאת ולראות את העולם וגם
להכיר את האשה שדיברו עליה כל כך
הרבה בתינוג. כשהיא היתה אצלנו. אני
טרם נולדתי" - מחיך יורגן חיון נודדי
בהיר.
איך מרגיש עצמו בן הצפון הצונן במדבר
ליות הוקד הסרטיים של מדבר יהודה?
פוטטטטט - טצהיר יורגן, שלא זכה
עדיין לחוש את לשונות האש ההחנק של
הודשי הקיץ - שמש ואור וחום נעים!
ואתה לא צריך ללבוש מעיל, ואתה יכול
ללכת יחף, ותנוף הנחיר תהו! אצלנו אין
הרים, לכל היותר גבעות. בפעם הראשונה

עמדנו באחד הערוצים המד-
בריים עמוסי ההוד, המתפתלים
בין תמנע החדשה והמודרנית
לבין אותה בקעה וכמה גבעות,
הקרויות תמנע-הקדומה, או
"מכרות שלמה המלך". השטפו
נות האחרונים, שגלשו בערוצים
היורדים מהרי אילת אל בקעת
הערבה, שטפו את הדרכים שוכב
בשו בגלגלי מכוניות הטיול וה-
תיור, ובכלל זה את הדרך המור
בילה אל מה שקרוי "עמודי
שלמה".

הגענו למקום, בו היה עלינו להמתין ל-
מכונית המוגכתה של המשלחת הארכיאול-
לוגית. זו אמורה היתה להעבירנו את כב-
רת הדרך שאינה מחאימה למכוניתנו.
מכונית המשלחת הישיעה למועד הנקוב,
הון דיוק מפתיע. ביבבת מנוע וסיחורר
גלגלים, המחפשים אחיה באדמת הסהף
הרכה, קרבת אלינו. הנצנו מושעעים ב-
שעונים. ראש צהוב, שמתוכו בוחק זוג
עיניים חלולות, גח מן החלון.
שמי יורגן, - אמר באנגלית.

אתה יכול ללכת יחף...

הסתכלגו בבחור הזה והבנו מיד את
פשר הדייק המפתיע. הוא לא היה יש-
ראלי.

שמו היה, כאמור, יורגן. הוא היה בן
עשרים, ומסתבר כי הגיע לכאן מאיז-
שהו אי המצוי בצפון מערב דגמרק,
ארכיאולוגיה היא תחביבו. הוא עסק
בה גם במולדתו.

כיצד מתגלגל בחור דני בן עשרים
לישראל, לנבור בקדמוניות תמנע ו-
להיות נהגה של המשלחת הארכיאול-
לוגית, שחיפשה ומצאה את מכרות
תמנע הקדומים?

"פגשתי מישהו בדגמרק, שנהן לי
את הכחובת של ד"ר בנו רוטנברג.
הייתי ארבעה חודשים בקיבוץ העוגן,
אצל ידידת משפחה. אחר כך מצאתי
את ד"ר רוטנברג והוא ציירף אותי ל-
משלחת שלו".

בתמונה למעלה: פטריית האבן חמרטי-
מה, הניצבת בוא בו נערכות החפירות.

★

המכונית חולפת על פני מה שהיה
פעם, מכרות שלמה המלך" וכיום מזו-
הה כבית חרושת ענק לנחושת של ה-
אדומים ושותפיהם, כשמונה ק"מ משם,
לא רחוק ממצוקי תמנע הזקופים והב-
הירים, מתגלה לפתע סלע ענק דמוי
פטרייה. בקרבתו מחנה קטן, הצץ כמו
פאטה-מורגאנה מתוך הישימות.

עשרים איש, אוהל אחד

אהל אחד וכמה פיסות קרקע מגודרות
- זהו כל מחנה ההופרים, שבראשו עומד
ד"ר בנו רוטנברג. עם הנתלת המשלחת,
נטנה גם ד"ר ש. אפלבוים. המייצג את
אוניברסיטת תל-אביב.

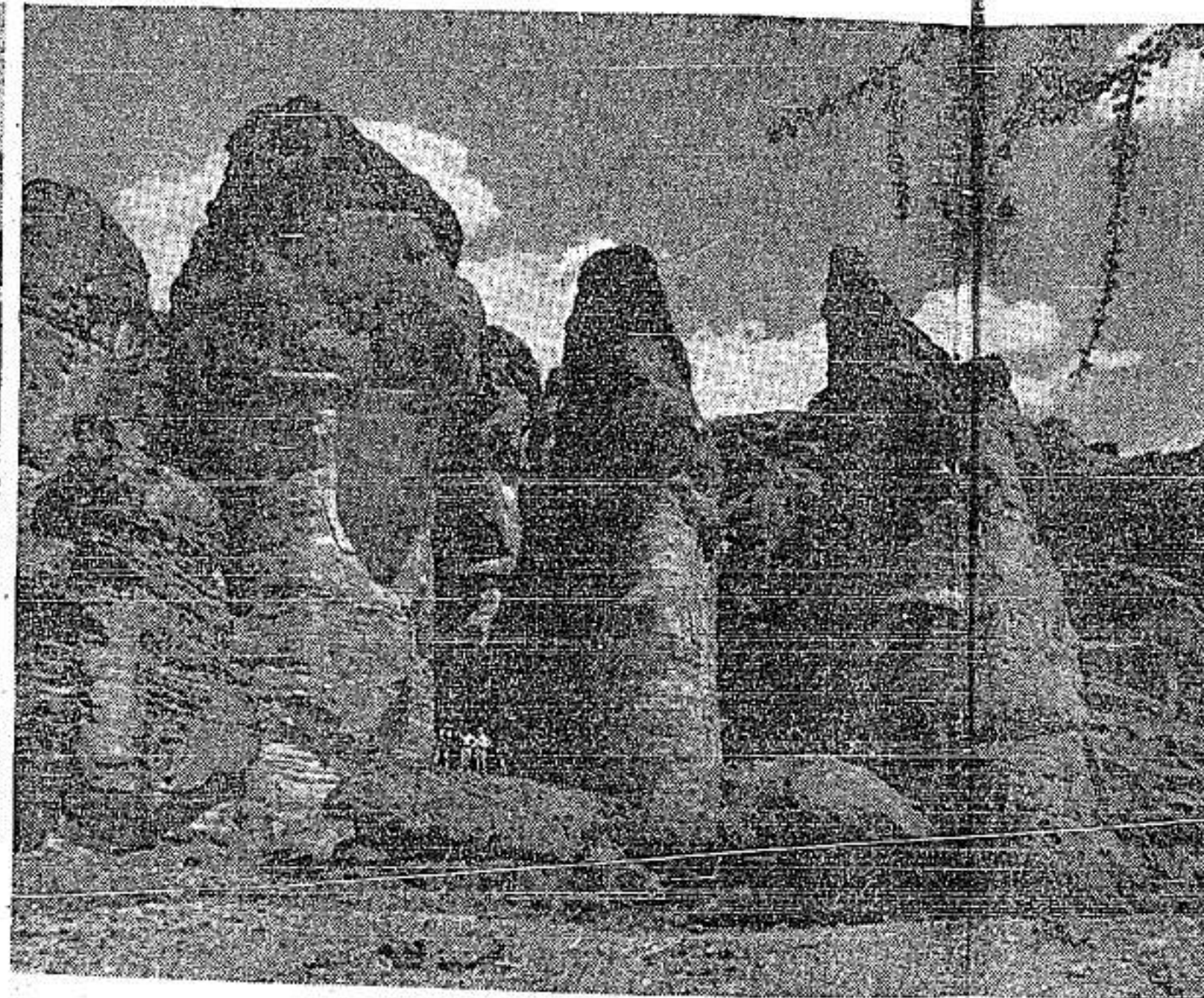
החפירות במקום זה נערכות מסעם מור
זיאוך הארץ הוטכניי בחיקה, ובסיוע עי-

ד"ר ב. רוטנברג - האיש שהפריך את תיאוריות מכות המלך שלמה ועציון נבדל.

עוד סל ועוד סל והערימה גדלה והולכת. מה מסותר מנהלת לשכנות העבר!

עמודי שלמה - אחת מיצירות הטבע הנחרות ביותר באזור למנע.

מקדש אדומי שנחשף בקרבת ה"מטריה". במרכז מעול-האבנים נראית אבן המזבח. סביבה גילו החופרים עצמות של חיות, אשר הוקרבו קרוב לפני אלפי שנים.

יורגן, הארכיאולוג החובב מדנמרק, המשמש בין היתר כנהנה של מכונית המשלחת.

(המשך מן העמוד הקודם)

רית אילת. המעצב האמריקני אילת, חברת "גרוסמן" ועד. התפירות מתחלקות לשני פרויקטים: אחד ארכיאולוגי ואחד מטא-לורגי. בפרויקט המטא-לורגי משתתפים ד"ר לופו מתכנין בויפה, האוניברסיטה של שיקגו וכן החברה הממלכתית הבריטית לאנטרופולוגיה.

צד ב-1959 החבר ל. כי מה שקרוי מכרות המלך שלמה, אין לו אחיזה במציאות ההיסטורית, - מספר לנו ד"ר רוטנברג, שנה שנה שאנו מסובים במקדש אדומי, שנחשף על ידי אנשי המשלחת - ערכת בדיקות מטא-לורגיות וטכניות שמאותן אבי-נים כחולות, המצויות בקרבת מקום, אי-אפשר היה להשיק באותם ימים בחושה, התחלתה לחפש את המכרות המשוייכים. עבר זמן מה מצאתי אותם. כשמונה ק"מ מהמקום שנחשב עד אז למכרות המלך שלמה.

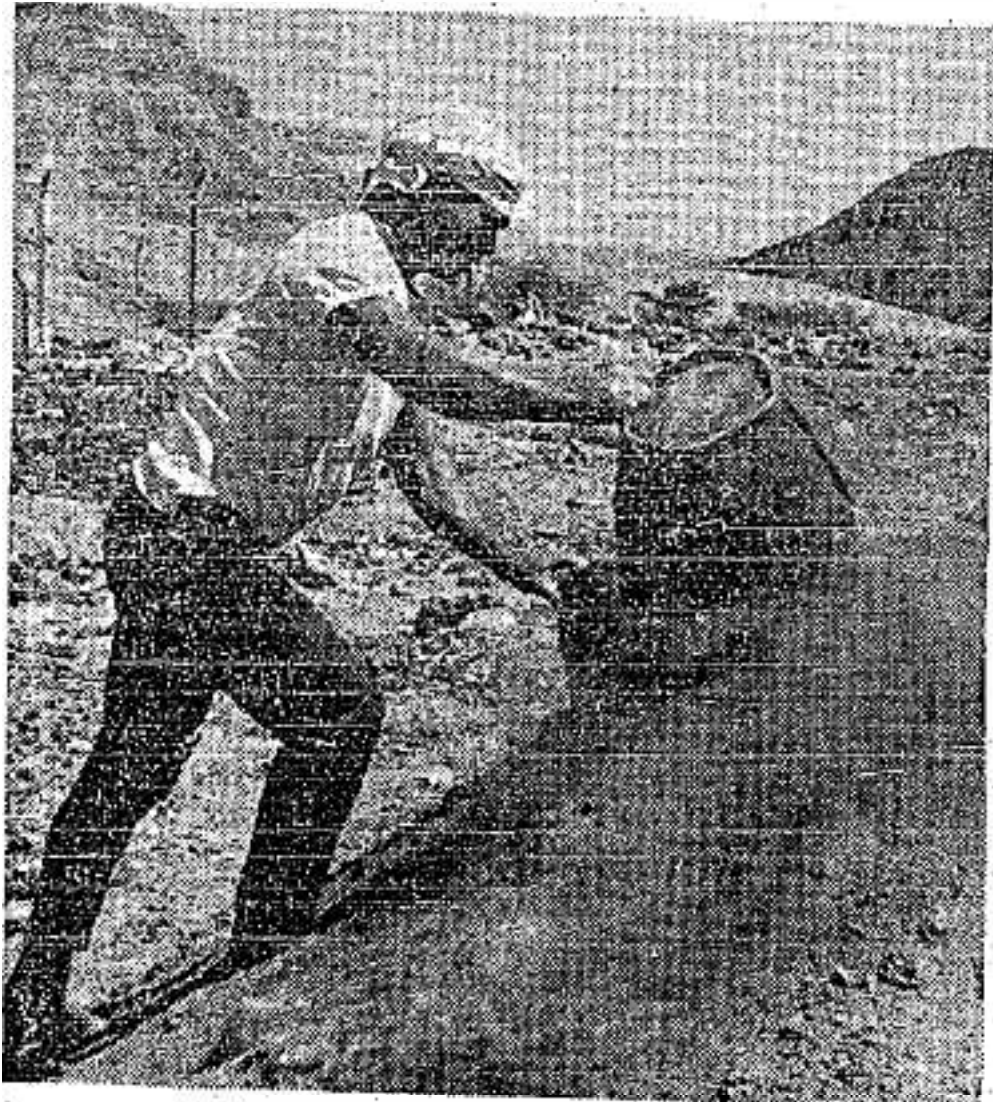
★

הוא מצא את המכרות במצוקי חמ-נע כשהם משתרעים לאורך של 5 ק"מ ולידם ערימות בהירות וגדולות של שפכי-עפר. הוא גילה את הפירים, את מתנות העבודה שהתמקמו למרג-לות המכרות, כלי כתישה מברזל וגר-ניט, פטישו כרייה מאבן וחרסינה שו-נים, בעיקר מתקופת הברזל.

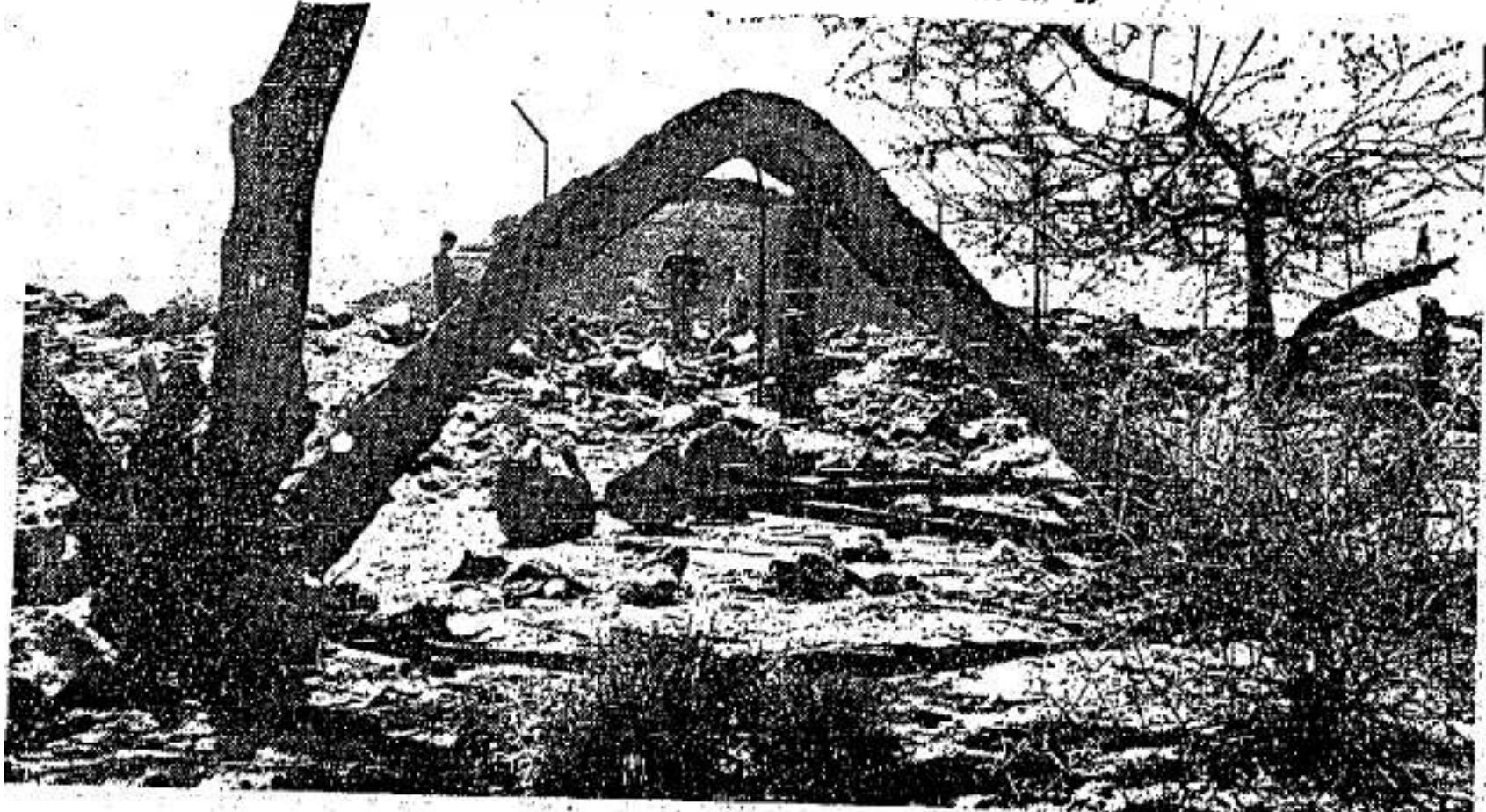
מאוחר יותר גילו אנשי המשלחת חב-רים שלמים עם כל מיתקני ההתכה שהיו שמונים מתחת לפני הקרקע, סביבם נב-צאו חומר גלם. כלי עבודה ותוצרת מוג-רת.

מכאן הגיעו החוקרים למסקנה הברורה, שייצור הנחושת נעשה במקום ולא היה כל צורך לשאת את "עוונת" הנחושת ל-צריחה נוספת בעציון-גבל, או בכל מקום אחר.

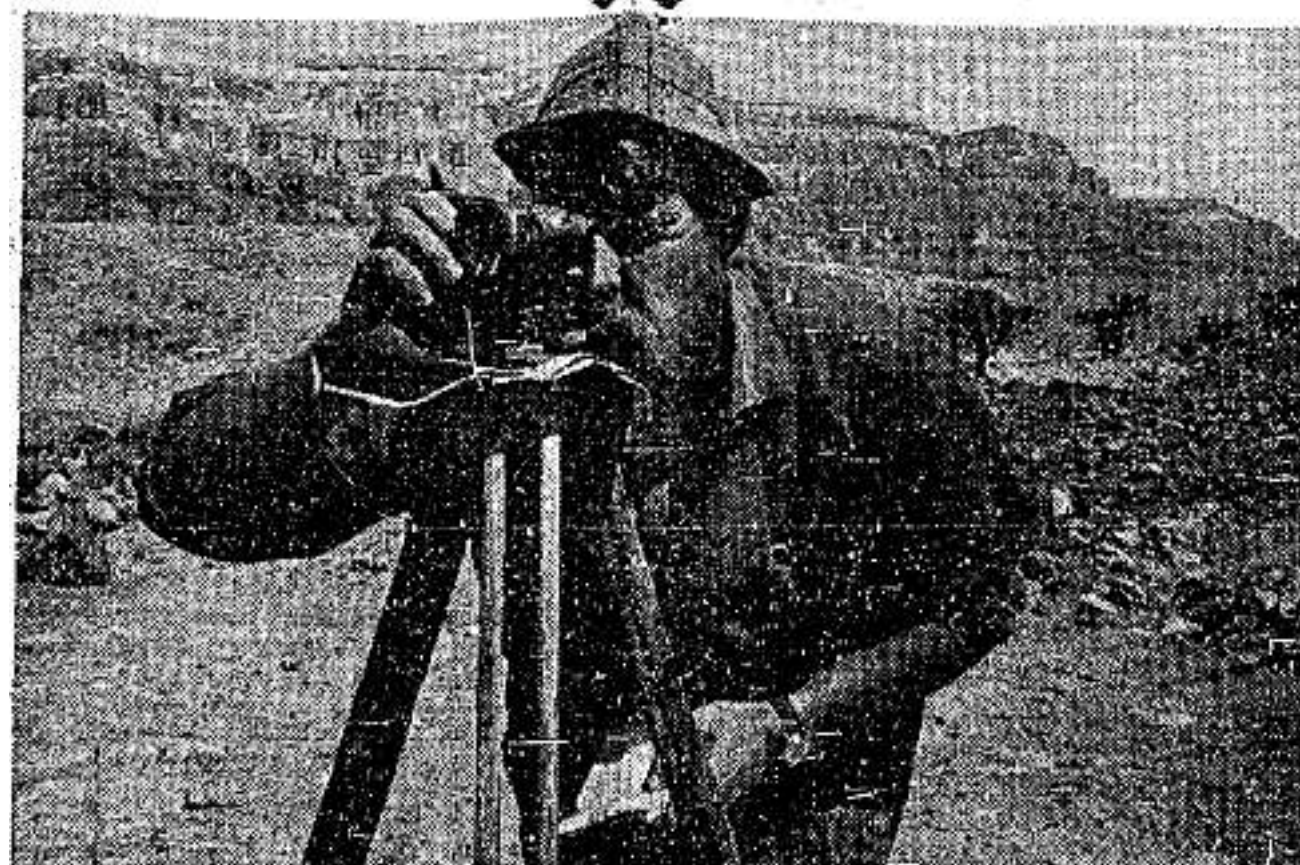
גם את בעיית המים של אוהח הקופה "מטריה" המשלחת של ד"ר בנו רוטנברג, היא גילתה. בקרבת המכרות, כמאתיים בורות אגירה תצובים בסלע, שהלקס מגיע לעומק של כעשרים מטרים.

עצי השיטה הרבים שבסביבת שימשו חומר בערה לצורפי הנחושה.

סוין טורסון, גורח מדנמרק, חוזר בקרוב למולדתו כדי למלא את שירותו הצבאי. לאחר מכן הוא יתמסר לארכיאולוגיה וינח את החוראת.

ד"ר. שינקו מאוצרותיו של מדבר זה, לפני יוחו משלוש אלפים שנה.

חברי המשלחת הארכי-אולוגית עובדים בנוף עני צרניסמה, החובק צפונות העבר.

ד"ר. שינקו מאוצרותיו של מדבר זה, לפני יוחו משלוש אלפים שנה.

ד"ר. שינקו מאוצרותיו של מדבר זה, לפני יוחו משלוש אלפים שנה.

ד"ר. שינקו מאוצרותיו של מדבר זה, לפני יוחו משלוש אלפים שנה.

ד"ר. שינקו מאוצרותיו של מדבר זה, לפני יוחו משלוש אלפים שנה.

ד"ר. שינקו מאוצרותיו של מדבר זה, לפני יוחו משלוש אלפים שנה.

ד"ר. שינקו מאוצרותיו של מדבר זה, לפני יוחו משלוש אלפים שנה.

ד"ר. שינקו מאוצרותיו של מדבר זה, לפני יוחו משלוש אלפים שנה.

ד"ר. שינקו מאוצרותיו של מדבר זה, לפני יוחו משלוש אלפים שנה.